

MLADINSKI
SVET
SLOVENIJE
NATIONAL
YOUTH
COUNCIL
OF SLOVENIA

Dunajska 5, SI-1000 Ljubljana

t. +386(0)1 425 60 55

info@mss.si

www.mss.si

mat. št. 5623545

ID za DDV 14744686

TRR SI56 2900 0005 1077 923

MSS-029-20

OCENA MLADINSKEGA SVETA SLOVENIJE O IZVAJANJU NACIONALNEGA PROGRAMA ZA MLADINO 2013-2022 V LETIH 2017-2019

Mladinski svet Slovenje,

Dunajska cesta 5

1000 Ljubljana

Odgovorna oseba: Anja Fortuna, predsednica

Vodja delovne skupine za pripravo ocene: Ana Štromaje

V Ljubljani, 17. april 2020

Vsebina

1. UVOD	3
2. POSTOPEK SPREJEMANJA RESOLUCIJE O NACIONALNEM PROGRAMU ZA MLADINO 2013-2022 IN NJENIH IZVEDBENIH NAČRTOV	4
3. SPLOŠNE UGOTOVITVE	5
4. PODROČJA	8
4.1. IZOBRAŽEVANJE	8
4.2. ZAPOSLOVANJE	10
4.3. BIVANJSKE RAZMERE MLADIH	13
4.4. ZDRAVJE IN DOBRO POČUTJE	15
4.5. MLADI IN DRUŽBA TER POMEN MLADINSKEGA SEKTORJA	18
4.6. KULTURA, USTVARJALNOST, DEDIŠČINA IN MEDIJI	22

1. UVOD

Leta 2010 je Državni zbor RS sprejel Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju (Uradni list RS, št. 42/10) – v nadaljevanju: ZJIMS, s katerim je Republika Slovenija opredelila mladinski sektor, določila javni interes v mladinskem sektorju ter način njegovega uresničevanja.

ZJIMS v 16. členu kot temeljni programski dokument, ki v skladu z zakonom opredeljuje prednostne naloge in ukrepe, ki so v javnem interesu v mladinskem sektorju, določa Nacionalni program za mladino (v nadaljevanju: NPM).

ZJIMS opredeljuje vsebino NPM-ja in določa, da se pri oblikovanju NPM upoštevajo dolgoročne usmeritve, ki presegajo obdobje veljavnosti.

Nacionalni program za mladino na predlog Vlade RS za obdobje devetih let sprejme Državni zbor RS, Vlada RS pa sprejme izvedbene načrte v skladu s sprejetim državnim proračunom.

Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju ([Ur.l.RS](#), št. 42/10) v šestem odstavku 16. člena določa, da vlada predloži vsaka tri leta Državnemu zboru RS delno poročilo o izvajanju Nacionalnega programa za mladino z ovrednotenimi rezultati, po izteku veljavnosti nacionalnega programa za mladino pa zaključno poročilo. Državni zbor RS se do poročila opredeli.

Na podlagi določbe Zakona o javnem interesu v mladinskem sektorju Vlada RS v letu 2020 Državnemu zboru RS posreduje v obravnavo dosedanje izvajanje Resolucije o nacionalnem programu za mladino. Mladinski svet Slovenije (v nadaljevanju: MSS) pa na podlagi dogovora z Uradom RS za mladino pripravi Oceno Mladinskega sveta Slovenije o izvajanju Nacionalnega programa za mladino 2013-2022 v letih 2017-2019 (v nadaljevanju Ocena MSS).

Ocena MSS o izvajanju NPM predstavlja pogled mladih in mladinskega sektorja na dosedanje izvajanje NPM in uresničevanje ciljev posameznih področjih NPM. MSS je k pripravi poročila povabil mladinskem organizacije s statusom v javnem interesu ter mladinske organizacije, ki imajo svoje predstavnike v delovni skupini Sveta Vlade RS za mladino za spremljanje izvajanja NPM.

V Oceni MSS so vključeni prispevki **Študentske organizacije Slovenije (ŠOS)**, **Mladinske mreže MaMa**, **Zveze podeželske mladine Slovenije** ter **Nefiks**. V okviru **Komisije za mladinske politike (KMP)** pri MSS pa so pri njegovem nastanku sodelovale tudi organizacije članice MSS-ja.

Nacionalni program za mladino 2013-2022 je prvi strateški dokument na področju mladih, v okviru katerega je država poskušala izpostaviti izzive, s katerimi se srečujejo mladi in poiskati odgovore nanje. Mladinski svet Slovenije je junija 2017 podal prvo oceno triletnega izvajanja in na splošno lahko rečemo, da Izvedbeni načrt Nacionalnega programa za mladino za leta 2017-2019 vsebuje nekatere izboljšave, ki so nastale po lanski oceni triletnega izvajanja NPM-ja, vendar opažamo, da še vedno pomanjkljivo sledi zastavljenim ciljem iz Resolucije o nacionalnem programu za mladino 2013 – 2022 (v nadaljevanju Resolucija). Na Mladinskem svetu Slovenije namere in prizadevanja države o oblikovanju bolj prijaznega okolja za mlade pozdravljamo, pri čemer pa poudarjamo, da bo po potrebna predvsem z novim Nacionalnim programom za mladino prilagoditev sistemov oblikovanja in izvajanja programov za mlade, zato naj **ocena MSS služi kot izhodišče za dopolnitve in izboljšave dosedanjih prizadevanj**. Glede na to, da je ob predstavitvi NPM v Državnem zboru RS Vlada RS izpostavila, da gre pri Resoluciji za prvi strateški dokument v Sloveniji za področje mladih, ki bo na enem mestu na pregleden in celovit način povezal politike do mladih, pričakujemo, da bo po izteku Nacionalnega programa za mladino, po letu 2023, sledila nova Resolucija, ki bo na podlagi dosedanjih prizadevanj, ob vključevanju vseh ključnih deležnikov, na enem mestu še bolj celovito, medresorsko usklajeno, vsebovala realne in ambiciozne cilje ter

kazalnike, ki bodo s sistemskimi ukrepi odgovarjali na potrebe in izzive mladih v družbi. Pri tem pa poudarjamo, da morajo biti že v samo pripravo dokumenta vključene vsi ključni akterji in vse zainteresirane javnosti.

2. POSTOPEK SPREJEMANJA RESOLUCIJE O NACIONALNEM PROGRAMU ZA MLADINO 2013-2022 IN NJENIH IZVEDBENIH NAČRTOV

Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju (Uradni list RS, št. 42/10) v 32. členu določa, da Vlada RS predloži Nacionalni program za mladino v sprejem Državnemu zboru RS v 18 mesecih po uveljavitvi zakona. ZJIMS je bil sprejet leta 2010, zato bi morala Vlada NPM poslati v DZ že decembra leta 2011, a je NPM svojo potrditev v DZ doživel šele leta 2013.

Razlog za kar 4-letno sprejemanje NPM je Vlada RS ob njegovi predstavitvi v Državnem zboru RS utemeljevala z dejstvom, da je NPM nastajal v času treh različnih vlad, ki je vsaka imela svoje poglede na njegovo vsebino. Na MSS smo prepričani, da menjava oblasti ne sme biti razlog, da se zamuja s pripravo strateških dokumentov, saj naj bi le-ti nastajali v strokovnih krogih, na katerih delovanje vsakodnevna politika ne bi smela vplivati. Poleg tega naj bi NPM odgovoril na dejanske potrebe mladih, ki niso odvisne od tega, kdo je na oblasti. Pozno sprejetje NPM in začetek njegovega izvajanja je povzročil, da nekateri ukrepi niso več odražali dejanskih potreb mladih.

Mladinski sektor se je v pripravo NPM vključil že na začetku. Dajali smo predloge, se vključevali v javne razprave, sodelovali z URSM, opozarjali na morebitne težave. Vse upe smo položili v izvedbene načrte, saj smo se zavedali, da stanje lahko spremenijo zgolj izvedbeni načrti. Nekateri naši predlogi so se v fazi medresorskega usklajevanja izgubili, določene konkretne rešitve in ukrepi so bili preoblikovani v zgolj neke splošne cilje, ki bolj malo povedo, nekateri predlogi pa so bili upoštevani.

Vlada RS je NPM predstavila kot horizontalni program, ki združuje ukrepe z več področij, ki so v pristojnosti različnih ministrstev in ki naj bi služil za izpolnjevanje in nadaljevanje mladinske politike v Republiki Sloveniji. Namen NPM naj bi bil, da se celotne mladinske politike zberejo, racionalizirajo ter da ne prihaja do podvajanja programov, do podvajanja financiranja ali celo do navzkrižnosti ukrepov in politik.

Vlada RS je ob sprejetju NPM v Državnem zboru RS obljubila sprejetje izvedbenih načrtov v treh mesecih po sprejetju resolucije, a se je sprejem izvedbenih načrtov krepko zamaknil. Tudi izvedbeni načrti za prihodnja leta so se sprejemali zelo pozno, komaj sredi leta, na katerega so se nanašali, čeprav smo pristojne na pomen pravočasnega sprejemanja izvedbenih načrtov opozarjali konstantno. Osnutki izvedbenih načrtov bi morali biti pripravljeni in obravnavani najkasneje v mesecu oktobru preteklega leta. To bi omogočilo razpravo in kvalitetnejšo načrtovanje bolj ambicioznih ukrepov, programov in projektov na vseh področjih, ki jih pokriva NPM.

V prihodnje si želimo si, da bi ministrstva in ostale pristojne institucije v večji meri prepoznali mladinske organizacije in organizacije za mlade, kot tiste, ki s svojim delovanjem prispevajo k izpolnjevanju ciljev Nacionalnega programa za mladino in da jih ministrstva temu ustrezno opremijo s sredstvi in pogoji za delovanje.

3. SPLOŠNE UGOTOVITVE

- Odsotnost ustreznih analiz o položaju mladih

Položaj mladih se v družbi lahko izboljša le, če ukrepi, ki se sprejemajo, temeljijo na dejanskih potrebah mladih. Pri tem ni dovolj, da se ukrepi utemeljujejo na pavšalnih ocenah o položaju mladih v družbi, temveč morajo temeljiti na poglobljenih analizah, ki razkrivajo vse vzroke za nastalo situacijo.

Ugotavljamo, da mladinska politika v Sloveniji pogosto ne odraža dejanskih potreb mladih oziroma se ne ukvarja z dejanskimi vzroki za slab položaj mladih v družbi. To je posledica dejstva, da Slovenija spada v skupino držav, ki na nacionalni ravni nima sistemsko urejenega spremljanja položaja mladih. Odsotnost ustreznih analiz in spremljanja položaja mladih tako povzroča, da niso pravilno identificirane potrebe mladih. Zaradi tega mnogi nosilci ne poznajo in ne razumejo življenjskih pogojev ter potreb mladih, kar se kaže v (ne)sprejemanju in (ne)izvajanju ustreznih in pravočasnih ukrepov.

Podlaga za pripravo Nacionalnega programa za mladino (NPM) 2013-2022 je bila raziskava MLADINA 2010, ki se je izvajala v letih 2008-2009. Ker je bil takrat položaj mladih zaradi ekonomsko-gospodarske situacije v državi drugačen kot v času sprejetja in izvajanja NPM-ja, NPM že ob svojem sprejetju ni zajel in ustrezno odgovoril na vsa problematična področja. Na problematičnost odsotnosti kakovostnih podatkov za oblikovanje ustreznih ukrepov za lažje in hitrejše osamosvajanje mladih opozarjamo že dlje časa. Raziskav je zelo malo, zato je že NMP predvideval vzpostavitev nacionalne organizacije za raziskovanje mladine, kar je še vedno mrtva črka na papirju. Posebej danes, ko fokus pri mladih niso več številke o brezposelnosti, ampak izzivi, ki se težko rangirajo s podatki Statističnega urada, je potreba po taki organizaciji še večja.

– Neustrezno in pomanjkljivo spremljanje izvajanja NPM in njegovih učinkov

Med krovnimi smernicami oblikovanja mladinske politike v Sloveniji NPM določa tudi **vzpostavljane sistema**, ki omogoča preverjanje učinkovitosti mladinske politike in odkrivanje pomanjkljivosti v ukrepih te politike, ki se pojavijo bodisi pri nekaterih skupinah mladih, na določenih geografskih območjih ali ob določenih življenjskih razmerah in **odpravljanje pomanjkljivosti v ukrepih mladinske politike**.

Do sedaj se smernice niso izvajale, na kar smo opozorili že v prvi oceni triletnega izvajanja NPM. Sistem, ki bi meril, kako uspešni so ukrepi NPM-ja in kako se je na njihovi podlagi položaj mladih izboljšal, ni bil vzpostavljen. Posledično se niso izvajale izboljšave posameznih ukrepov, odprava pomanjkljivosti in prilagoditve ukrepov dejanskemu položaju mladih. NPM prav tako ne opredeljuje prednostnih nalog in ukrepov, ki so v javnem interesu v mladinskem sektorju.

Poleg tega posamezna ministrstva pomanjkljivo spremljajo učinke, ki jih proizvajajo mladinske organizacije, organizacije za mlade in druge nevladne organizacije, ki preko svojih aktivnosti zasledujejo cilje NPM-ja.

– Neusklajenost NPM-ja z realnim stanjem se odraža tudi skozi cilje, kazalnike, ukrepe, merila.

CILJI: Zastarelost začetnih podatkov o položaju mladih in neprilagojenost spremenjenim družbeno-ekonomskim razmeram je povzročila, da že začetni cilji niso ustrezali dejanskemu položaju mladih. Tudi operativni cilji v izvedbenih načrtih zaradi odsotnosti ustreznih analiz niso odražali dejanskih potreb, niso bili določeni na podlagi prioriteta mladinske politike in niso bili usklajeni s proračunskim načrtovanjem na državni in lokalni ravni.

KAZALNIKI : Mnogi kazalniki, ki so določeni za spremljanje doseganja posameznih ciljev NPM, niso bili ustrezno definirani. Nekateri so oblikovani na način, da ne omogočajo možnosti merjenja učinkov, za nekatere ni ustreznih podatkov in analiz, drugi so postavljeni na napačen način (npr. namesto deleža se meri število). Kazalniki so presplošni, ne pojasnjujejo vsebine ukrepa, ne merijo napredka pri določenem cilju, vedno pa tudi ni razvidno, kakšna bo korist posameznega ukrepa za mladega posameznika.

UKREPI: Ukrepi se sicer po zadnji oceni bolj kot prva tri leta, nanašajo na ciljno populacijo in na nekaterih področjih bolj odgovarjajo trenutni situaciji. Še vedno pa je premalo ukrepov, ki bi celovito in dolgoročno odgovarjali na cilje Nacionalnega programa za mladino. Pri aktivnostih, ki so vezane na sredstva EU, ukrepi v prvi vrsti zasledujejo cilje posameznega razpisa, ne glede na to, če so skladni s cilji NPM. Poleg tega se ti ukrepi povečini prenehajo izvajati s samim zaključkom posameznega EU projekta in se ne prelevijo v trajnostne ukrepe.

MERJENJE UČINKOV: Za spremljanje izvajanja NPM podrobnejša merila in metodologija merjenja niso bili oblikovani. Poleg tega so uspešno merjenje učinkov posameznih ukrepov onemogočili neustrezno oblikovani kazalniki, s pomočjo katerih ni bilo moč dobiti relevantnih informacij, vezanih na konkretne učinke posameznih ukrepov. V poročilih o posameznih aktivnostih so ministrstva pogosto navajala kot učinke ukrepa podatke o številu vključenih upravičencev in količine porabljenih sredstev, na podlagi česar pa je težko meriti učinek posameznega ukrepa na izboljšanje položaja mladih. Poleg tega učinki posameznih ukrepov premalo sledijo ciljem prioriteta področja in ne ustrezajo kazalnikom.

UKREPANJE: Zaradi odsotnosti analiz o dejanskem položaju mladih, neustrezno postavljenih kazalnikov in odsotnosti sistema merjenja učinkov posameznih ukrepov, ni moč oceniti kako in na katerih področjih se je zaradi posameznih ukrepov položaj mladih izboljšal. Odsotnost ustrezne analize izvajanja NPM onemogoča ustrezno ukrepanje in odpravljanje pomanjkljivosti v ukrepih mladinske politike.

– **Odsotnost medsektorskega sodelovanja in vključevanja različnih deležnikov**

V zadnjih letih se mlade umešča med horizontalne politike in se jih vsaj deloma vključuje tudi v prioritete drugih ministrstev, kar vidimo kot pozitivno, a hkrati opozarjamo, da posamezna ministrstva še vedno v nezadostni meri prepoznavajo mladinski sektor in ostale ključne deležnike kot relevantne pri oblikovanju, načrtovanju in izvajanju posameznih ukrepov, ki se nanašajo na mlade in mladinske organizacije. Predstavniki mladih pa naj ne bodo samo vključeni v pripravo, temveč naj bodo njihovi predlogi tudi upoštevani.

Kljub temu, da ZJIMS določa samoupravne lokalne skupnosti kot enega izmed nosilcev javnega interesa v mladinskem sektorju in kljub temu, da so določeni cilji v NPM močno povezani z lokalno ravno, občine v pripravo in izvedbo NPM-ja niso vključene. Na MSS se zavedamo ustavnega položaja samoupravnih lokalnih skupnosti napram državi, a hkrati opozarjamo, da je mladinska politika lahko učinkovita le, če njeno izvajanje poteka v tesnem sodelovanju nacionalne in lokalne ravni. V tem kontekstu je potrebno tudi skupaj določiti sistemsko ureditev pristojnosti in obveznosti občin pri vodenju in financiranju mladinskega dela in politik.

V oblikovanje javnih politik se premalo vključuje druge deležnike, ki delujejo na področju mladinskih politik – npr. socialne partnerje. Prav tako pogrešamo analizo skupnih učinkov.

Pri postopku nastajanja in sprejemanja predpisov bi morala pristojna ministrstva več aktivnosti nameniti spodbujanju posvetovanj s strokovno in z drugimi zainteresiranimi javnostmi in se v večji meri držati standardov za vključevanje javnosti ter bolj dosledno upoštevati Resolucijo o normativni dejavnosti.

– **Neizkoriščenost finančnih virov**

NPM kot vire financiranja predvideva: državni proračun, evropska strukturna sredstva, Norveški finančni mehanizem, sredstva Evropske komisije za program Erasmus+, občinski proračun, javno-zasebno partnerstvo, sredstva Sveta Evrope in zasebne vire. V vseh letih izvajanja NPM se je uporabilo

– **Kratkotrajnost ukrepov in odsotnost sistemskih rešitev**

Položaj mladih v družbi se lahko izboljša le, če bodo ukrepi odražali dejanske potrebe mladih in bodo sistemske, trajnostne narave. Čeprav je Vlada RS ob predstavitvi NPM-ja v Državnem zboru RS med drugim izpostavila, da bo NPM slonel na sistemskih ukrepih, ugotavljamo, da je bilo sistemskih ukrepov tudi v letih 2017-2019 premalo oziroma jih skoraj ni bilo.

Ukrepi, ki so jih posamezna ministrstva izvajala kot del aktivnosti NPM so bili večinoma vezani na posamezne EU projekte ali pilotne projekte (vajeništvo, zaposlovanje) ali pa se nanašajo na zelo omejeno skupino mladih in izvajajo v omejenem okolju (npr. so se izvajali le v določenih šolah). Stanovanjska politika, ki je ena izmed najmanj urejenih politik pri nas, se je v letu 2019 sicer pričela urejati s prenovo stanovanjskega zakona, a kljub temu ne ponuja celovitih rešitev, na kar opozarjamo že vrsto let.

Kratkoročni ukrepi prinašajo določene učinke zgolj na kratki rok (za čas trajanja projekta) in povzročajo, da se ob njihovem prenehanju ponovno soočamo z enakimi problemi, kot ob začetku izvajanja ukrepa. V kolikor želimo izboljšati položaj mladih v družbi, potrebujemo sistemske rešitve in trajnostne ukrepe, ki bodo zagotavljali dostojno življenje tudi prihodnjim generacijam mladih, ne pa služili zgolj trenutnim statistikam.

Trajnostno načrtovanje in izvajanje ukrepov pa zahteva tudi oblikovanje sistema trajnostnega financiranja določenih področij oziroma ukrepov, ki bodo neodvisni od politik vsakokratne oblasti in bodo dejansko odgovarjali na potrebe mladih.

– **Neurejenost mladinske politike na lokalni ravni**

Samoupravne lokalne skupnosti na podlagi 6. člena ZJMS spadajo med nosilce javnega interesa v mladinskem sektorju. Kljub temu občine niso bile vključene v pripravo NPM in ne sodelujejo pri njegovem izvajanju. Večino občin nima ustrezno oblikovanih politik na področju mladih in skoraj dve tretjini občin nima sprejetega nobenega dokumenta, ki bi urejal področje mladih.

Zaradi skladnega regionalnega razvoja in omogočanje mladim v vseh okoljih in predelih Slovenije enake možnosti za dostojno življenje, sta vloga in pomen občin pri oblikovanju in razvoju mladinskih politik izjemnega pomena. Potrebna je sistemska ureditev pristojnosti in obveznosti občin pri vodenju in financiranju mladinskega dela in politik na lokalni ravni.

– **Kakovost mladinskega sektorja in profesionalizacija**

Nekaj korakov v smeri profesionalizacije sektorja je bilo preko postopka NPK mladinski delavec/delavka že opravljenih, a to nedvomno še ni na točki, ko bi lahko sektor bil zadovoljen. Kljub več kot 20-letnemu razvoju področja imajo mladinske organizacije občutek, da se jih pri delu zavira. Precejšnje težave imajo javni zavodi, ki poleg tega, da težko umestijo v svoje delo mladinskega delavca (oziroma specialista za mladinsko delo) le tega ne morejo umestiti v primerni plačilni razred.

– **Izzivi mladih na podeželju**

Naj izpostavimo še izzive mladih na podeželju, ki so na vseh področjih premalo naslovljeni. Kljub prizadevanjem in zavezam Slovenije in Evropske unije k razvoju podeželja so razlike med življenjem v mestih in na podeželju še vedno izrazite, kar mlade s podeželja postavlja v še bolj neenak položaj. Oddaljen in neurejen dostop do urbanih

središč še dodatno otežuje dostop do kakovostnih zaposlitev in javnih storitev. Kljub dejstvu, da stanovanjska problematika ni tako razsežna na podeželju, se je potrebno zavedati, da mladi rešujejo stanovanjsko vprašanje predvsem z dograditvijo stanovanjskih površin na objektih staršev, kar lahko vodi v slabše osamosvajanje mladih in v povečanje njihovih stisk. Zato je pomembno zagotoviti enake pogoje za mlade v mestih in na podeželju ter ustvariti razmere, ki bodo mladim omogočale dostojno življenje na podeželju.

4. PODROČJA

4.1. IZOBRAŽEVANJE

Cilj 1	Izboljšanje kompetenčne opremljenosti mladih
--------	--

Vzpostavitev celostnega priznavanja neformalnih oblik znanj in izkušenj ter povezovanje formalnega in neformalnega izobraževanja: Vzpostavlja se informacijski sistem beleženja kompetenc in spretnosti, vendar sistem ni v polni uporabi. Kljub temu, da vzpostavitev sistema evidentiranja in dokumentiranja kompetenc študentskega dela ne ustreza kazalnikom njegovo vzpostavitev vidimo kot pozitivno. Izziv pa še vedno ostaja, kako evidentirati številna neformalno pridobljena znanja, ki jih mladi pridobijo tekom prostovoljskih aktivnosti.

Zagotoviti pogoje za povečanje deleža mladih, ki končajo študij ter spodbujanje skrajševanja dobe študija: Na tem področju ni bilo ukrepov.

Preprečevanje zgodnejšega opuščanja izobraževanja pri poklicnem in strokovnem srednješolskem izobraževanju: Problematika zgodnejšega opuščanja izobraževanja pri poklicnem in strokovnem izobraževanju s številkami konkretnije v NPM ni opredeljena, prav tako po podatkih Statističnega urada ni bistvenega izboljšanja pri številu mladih z več kot osnovnošolsko izobrazbo in se zadnjih 5 let giblje okoli 10% (pri mladih med 20 in 24 let). Ukrepi na tem področju so bili sicer izvedeni v sklopu ukrepa spodbujanje praktičnega usposabljanja pri delodajalcih. Število srednješolcev vključenih v prakso pri delodajalcu je bilo v veliki meri odvisno od sofinanciranja stroškov delodajalcem pri praktičnem izobraževanju kadrov na področju srednjega in poklicnega izobraževanja. Potrebno bi bilo vzpostaviti sistemsko rešitev za izvajanje praktičnega usposabljanja, neodvisno od posameznih razpisov. Premalo je poudarka ukrepom, namenjenih NEET (mladi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljujejo) ter mladim na podeželju. Mednarodna organizacija dela (International Labor Organization – ILO) je v raziskavi, ki je bila objavljena 30. marca 2020, zaznala, da se je število NEET skupine mladih še povečalo. Prav tako napovedujejo, da se bo to število še povečalo. V prihodnje bomo morali še toliko bolj poskrbeti za kakovostno izobraževanje in za njihove kakovostne zaposlitve,

Izboljšanje kakovosti izobraževanja na vseh izobraževalnih stopnjah: V letu 2018 je bil v javno obravnavo posredovan predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o visokem šolstvu (ZVIS), vendar do sprejetja zakona ni prišlo zaradi menjave vlade. Na MSS smo prepričani, da menjava oblasti ne sme biti razlog, da se prekine sprejemanje zakonodaje, saj naj bi le-ta nastajala v strokovnih krogih, na katerih delovanje vsakodnevna politika ne bi smela vplivati.

Prizadevanja na področju usposabljanj visokošolskih učiteljev in strokovnih sodelavcev ter vključevanje uporabe IKT v visokošolski proces in vpeljevanje inovativnih in prožnih oblik poučevanja in učenja v pedagoške študijske programe ocenjujemo kot pozitivne. Vendar opozarjamo, da se vsi ti ukrepi na področju izobraževanja nanašajo na visokošolsko raven. Na ravni srednjih šol in osnovnih šol napredka v modernizaciji in digitalizaciji ni zaznati, čeprav v

današnjem času obstaja velika potreba po tem, še posebej v času krize v kateri se nahajamo.

Vzpostavitev celovitega sistema vseživljenjske karijerne orientacije za mlade v starosti 15–29 let: Kljub izvedbi sofinanciranja dejavnosti kariernih centrov (iz projektov ESS), menimo, da prioriteten cilj vzpostavitve celovitega sistema vseživljenjske karijerne orientacije, ni bil dosežen. Z razdeljevanjem pristojnosti nad vseživljenjsko karierno orientacijo (med kariernimi centri ZRSZ, regijskimi kariernimi centri, nacionalno koordinacijsko točko VKO, kariernimi centri univerz, itd.), ta postaja vse manj vseživljenjska, mlad človek pa tako ne ve točno, na koga bi se v dani situaciji obrnil. Doseganje cilja je preveč razpršeno med različne deležnike. EU sredstva, ki so bila pridobljena za področje vseživljenjske karijerne orientacije, so se sicer namenila tudi za namene karijerne orientacije šolske mladine, med katero je bilo izvedenih nekaj krajših oblik usposabljanj. Razvoj storitev vseživljenjske karijerne orientacije je izjemno pomembno področje, za katerega pa tekom šolskih obveznosti pogosto zmanjka časa. Mladi tako pogosto ne dobijo dovolj informacije, da bi se lahko odločali kam naprej. Poleg razvoja storitev je treba poskrbeti, da bo tekom izobraževalnega procesa dovolj časa, da se mladim lahko pomaga pri kariernih odločitvah. Bolj kot razmah številnih kariernih centrov, bi bilo potrebno vseživljenjsko karierno orientacijo vključiti v izobraževalni sistem od vrtca naprej (seveda prilagojeno starosti) kot del kurikuluma, kar bi tudi preprečevalo pojav osipništva med mladimi. Kot problematično izpostavljamo tudi dejstvo, da se na razpis za izvajanje dejavnosti kariernih centrov organizacije mladinskega sektorja niso mogle prijaviti. Razpis bi bilo potrebno prilagoditi na način, da bi dopuščal možnost prijave mladinskih organizacijam, ki opravljajo enake dejavnosti kot karierni centri na mladim bolj prijazen način.

Ohranitev obsega štipendijske politike: Ker so za nekatere mlade z manj priložnostmi štipendije edina možnost dostopa do izobraževanja, je že sam cilj »ohranitev obsega štipendijske politike« dokaj neambiciozno zastavljen. V Republiki Sloveniji se vsako leto zmanjša število prejemnikov Zoisovih in kadrovskih štipendij. Padeč slednjih je še posebej pereč, saj lahko te štipendije pripomorejo tudi k večji kompetenčni opremljenosti mladih. Četudi se štipendije uspešno izplačujejo, smo vseeno zaskrbljeni nad višino povprečne državne štipendije, ki visokih stroškov študija ne pokriva. Menimo, da je trenutna delitev sredstev iz Zoisovih štipendij nepoštena, saj v trenutni obliki ne predstavlja učinkovitega sistema za nagrajevanje dejansko nadarjenih. Podeljevanje Zoisovih štipendij bi moralo potekati vsako leto z novim razpisom za vse prijavitelje, ne le podaljševanje štipendij. S tem bi se dodatno motiviralo upravičence štipendij, da se vsako leto trudijo.

Cilj 2	Povečanje mednarodne (študijske) mobilnosti mladih
--------	--

Okrepitev institucionalne podpore države in vseh vključenih v šolski sistem: Kazalnik, ki opredeljuje okrepitev institucionalne podpore države in vseh vključenih v šolski sistem, je količina sredstev države, namenjena za študij in prakso v tujini. Vlada RS kot ukrep na tem področju navaja Javni razpis za sofinanciranje krajših in daljših gostovanj tujih strokovnjakov in visokošolskih učiteljev na slovenskih visokošolskih zavodih, kar s kazalnikom in ciljem nima velike povezave. Izveden je bil tudi razpis za mednarodno izmenjavo slovenskih študentov iz socialno šibkih okolij, kar sledi kazalnikom ter Ad futura, ki je prav tako ukrep, ki je ocenjen kot pozitiven, saj mobilnost študentov za mednarodno mobilnost narašča, zato menimo, da bi morali v prihodnje več sredstev in ukrepov nameniti neposredno mladim, še posebej mladim iz socialno šibkejših okolij. V večji meri bi se moralo spodbujati mobilnosti mladih na podeželju, saj imajo le-ti manj možnosti za mednarodno mobilnost.

Okrepiti kakovost, promocijo in podporo za študij in prakso v tujini: Na tem področju ni opaziti okrepljenih politik, ki bi mlade spodbujale k večji mednarodni mobilnosti (ta je še vedno daleč od želene in globoko pod evropskim povprečjem).

Okrepitev instrumentov, ki podpirajo vrnitev mladih v Slovenijo oziroma okrepitev sodelovanja med mladimi, ki bivajo in delajo v tujini, ter domačimi podjetji in izobraževalnimi institucijami: Čeprav je bil leta 2016 objavljen Javni razpis za spodbujanje raziskovalcev na začetku kariere in njihove povezave z gospodarstvom 2016-2019, v okviru katerega je posebna pozornost namenjena raziskovalcem, državljanom RS, ki so se za potrebe izvajanje raziskovalnega projekta pripravljali vrniti v Slovenijo, so potrebni sistemski ukrepi, ki bodo ustvarili manj birokratsko in bolj vzpodbudno okolje v Sloveniji, kar bo omogočilo, da bodo številni nadarjeni mladi, ki sedaj ustvarjajo v tujini, lahko ustvarjali v Sloveniji. Poleg tega bi bilo potrebno pripraviti bolj konsistenten sistem priznavanja v tujini opravljenih predmetov in diplom, saj trenutno študenti izgubijo leto študija ali določene kredite, ker fakulteta v tujini ne ponuja identičnih predmetov. To velja tudi za srednje šole. Na ta način bi mladi po vrnitvi iz tujine v večji meri lahko unovčili pridobljeno znanje in izkušnje.

Med ukrepi je naveden objavljen javni razpisi v letih 2018 in 2019 za razpisno področje A: finančna podpora avtohtoni slovenski narodni skupnosti v zamejstvu in za razpisno področje B: finančna podpora Slovincem po svetu, kar je vsakoletni javni razpis in je namenjen finančni in vsebinski podpori mladih pripadnikov avtohtone slovenske narodne skupnosti v sosednjih državah, ki lahko v kasnejših življenjskih obdobjih prevzemajo ključne naloge za razvoj skupnosti. Podpora mladim potomcem izseljencev je v glavnem v obliki štipendij za udeležbo na šolah slovenskega jezika, finančne podpore za izvedbo taborov za mlade, organizaciji in izvedbi seminarja za učitelje slovenščine in drugih predmetov v slovenščini iz čezoceanskih držav. Iz opisa javnega razpisa ne moremo trditi, da javni razpis zasleduje kazalnike, niti ni navedenih konkretnih števil koliko mladih je bilo vključenih in na kakšen način se je beležilo učinke.

4.2. ZAPOSLOVANJE

Cilj 1	Olajšati mladim začetek delovne kariere
--------	---

Izboljšanje javnih politik omogočanja hitrega in ustreznega vstopa mladih na trg dela (poudarek na mladih diplomantih in poznem vstopu na trg dela): Raziskava Mladina 2018/19 navaja, da prehod mladih na trg dela traja vse dlje časa in da trg dela postaja vse bolj negotov. Podatki Zavoda RS za zaposlovanje (ZRSZ) za leto 2019 tako kažejo, da je med vsemi prijavljenimi brezposelnimi v povprečju 18% odstotkov mladih. Če bi poleg prišteli še mlade, ki na ZRSZ niso registrirani in opravljajo prekarne oblike dela, pa bi se število še povečalo. Brezposelnost med mladimi je tako še vedno visoka, mladi pa vedno pogosteje opravljajo prekarne oblike dela, ki jim ne nudijo socialne varnosti in možnosti za načrtovanje lastne prihodnosti. Obenem se mladi v svetu dela srečujejo s slabšim položajem kot druge starostne skupine. Po podatkih statističnega urada je bila leta 2018 stopnja brezposelnosti mladih 9–odstotna in tako za skoraj 4 odstotne točke višja od skupne stopnje brezposelnosti. Tudi med tistimi, ki so zaposleni, so še vedno v slabšem položaju, saj je povprečna mesečna bruto plača mladih (15–29 let) lani znašala približno tri četrtine povprečne bruto mesečne plače vseh zaposlenih oseb v Sloveniji.

Na tem področju je še vedno premalo oziroma skoraj ni sistemskih rešitev. Za učinkovit vstop na trg dela niso v prvi vrsti učinkoviti ukrepi aktivne politike zaposlovanja, ampak je potrebno že tekom izobraževanja doseči, da ukrepov aktivne politike zaposlovanja sploh ne bi potrebovali.

Izziv ostajajo dolgotrajno brezposelni mladi oziroma mladi, ki imajo številne težave (duševne, družinske, telesne,..) in se zaradi tega težje vključujejo na trg dela. Pri teh mladih bo potrebno vzpostaviti posebne programe za njihovo celovito integracijo v družbo in posledično tudi na trg dela.

Opazamo tudi, da zagotavljanje celovite brezplačne podporne storitve za podjetništvo preko storitve SPOT točk ne ustrezajo potrebam uporabnikov. Več bi morali vlagati v kakovostno svetovanje in usposabljanje kadrov, ki nudijo storitve.

Ukrepe je potrebno v večji meri usmeriti tudi v spodbujanje oblikovanja kakovostnih delovnih mest na podeželju, katerim je se zaradi oteženega in neurejenga dostopa do urbanih središč še dodatno otežen dostop do kakovostnih delovnih mest, na podeželju pa je teh občutno premalo.

Spodbujanje inovativnosti, ustvarjalnosti, samoiniciativnosti, podjetništva (vključno s socialnim podjetništvom) in samozaposlovanja mladih ter povečevanja pomena razvijanja družbeno odgovorne podjetniške naravnosti in znanj: Izvedenih je bilo kar nekaj programov za promocijo podjetništva med mladimi in programov pomoči na začetku lastne podjetniške poti, vključno z uvajanjem vsebin s področja podjetnosti v izobraževanje. Ponujene so bile tudi možnosti za sofinanciranja dejavnosti na področju podjetništva, ki pa se niso nanašali zgolj na mlade. Pri kazalniku o številu mladih v samozaposlitvi je potrebna previdnost, saj gre v tem primeru mnogokrat za nezaželeno in nevarno prekarizacijo mlade delovne sile.

Med ukrepi, ki se nanašajo na spodbude pri zaposlovanju za mlade kmete sta navedena dva ukrepa, in sicer ukrep Pomoč za zagon dejavnosti za mlade kmete ter Shema plačila za mlade kmete. Oba ukrepa ocenjujemo kot pozitivna, vendar glede na dejstvo, da je delež mladih kmetov še vedno relativno nizek, predlagamo, da država v prihodnjem obdobju mladim kmetom nameni dodatno pozornost. Shema za mlade kmete je dober ukrep, ki se mora tudi v prihodnje uveljaviti vsaj v enakem obsegu kot do sedaj. Kljub temu pa bi radi opozorili na pomanjkljivosti razpisa in predlagali spremembe. Razpis je investicijski in bi po našem mnenju moral biti bolj vsebinski (primer Avstrije, kjer se oceni vizija in cilji). Predlagamo poenostavitev razpisa in kriterijev za oddajo vlog, da bodo zainteresirani kmetje sposobni sami izpolniti zahtevano dokumentacijo. Predlagamo vzpostavitev info točke za potrebne informacije v zvezi z razpisno dokumentacijo ter možnost individualnega ugotavljanja upravičenosti do plačil na konkretnem primeru (npr. da ima mladi kmet, ki je zaradi dedovanja prevzel kmetijo že pred leti, še vedno možnost kandidirati na razpisu). Opozorili pa pa bi tudi na rigidnost pri spreminjanju ciljev, ki marsikomu povzroča preglavice in pozvali k hitrejši obravnavi zahtevkov ter izplačil. V razpis bi bilo potrebno dodati dodaten sklop C, kjer je znesek podpore manjši, lahko pa kandidirajo tisti, ki imajo med 2 in 6 ha PKP.

Predlagamo nov ukrep za podporo prenosnikom kmetije (uvedba mentorskega sistema) s katerim naj se zagotovi dodatna sredstva za postopen prenos znanj in izkušenj mlademu prevzemniku kmetije. Pozivamo pa tudi k večjemu vključevanju mladinskih organizacij v pripravo ukrepov, predvsem Ministrstvo za kmetijstvo ter Ministrstvo za gospodarstvo in tehnologijo, da tudi v prihodnje k načrtovanju ukrepov k sodelovanju povabi Zvezo podeželske mladine, saj je pomembno, da se v pripravo vključi predstavnike mladih na katere se ukrepi navezujejo.

Boljše povezovanje izobraževalnega sistema s potrebami trga dela – odziven in v prihodnost usmerjen sistem izobraževanja in usposabljanja: Kot pomembna mehanizma, s katerima je mogoče olajšati prehod mladih na trg dela sta uveljavljena predvsem vajeništvo in pripravništvo. Področje pripravništva je v Sloveniji še vedno zelo neurejeno področje, predlogi za spremembe pa so neustrezni. Leta 2014 je stopil v veljavo Zakona o ukrepih s področja pripravništva (ZUPPrip), ki pa ni rešil ključne težave, dejstva, da mladi ne morejo priti do pripravništva in strokovnega izpita, zaradi česar ne morejo opravljati svojega poklica. Predlog prav tako ni temeljil na realnih podatkih, saj o obsegu pripravništva ni bila opravljena nobena celostna analiza. Prav tako v okviru predloga ni bilo predvidenih sredstev, s katerimi bi odgovorni zagotovili plačana pripravništva, kar bi moral biti glavni namen tega zakona. Na Mladinskem svetu Slovenije se zavzemamo, da se delovnopravna zakonodaja spremeni tako, da so volonterska pripravništva tudi uradno prepovedana na vseh področjih. Opozarjamo pa tudi na

dejstvo, da Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport zaradi pomanjkanja sredstev ne razpisuje več pripravništev v vzgojno-izobraževalnih zavodih. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI) namreč jasno določa, da mora omenjeno ministrstvo vsaj enkrat letno razpisati takšna pripravništva, česar pa niso storili že od leta 2014, kar predstavlja jasno kršitev zakona. Poleg tega je potrebno oblikovati rešitve in vzpostaviti dolgoročne vire financiranja, ki bodo na sistemski ravni omogočili mladim opravljanje plačanih pripravništev.

Maja 2017 je bil sprejet Zakon o vajeništvu. Vajeniški program se je v šolskem letu 2017/2018 začel izvajati kot pilotni projekt, z namenom boljšega usposabljanja dijakov in za več možnosti za zaposlitev po koncu šolanja. Po začetnem skromnem vpisu se zanimanje za programe vajeništva med mladimi povečuje, prav tako so povečini izjemno pozitivne njihove izkušnje. Opažamo pa, da so številni mladi še vedno premalo informirani o ponovni uvedbi vajeništva, zato bi bilo potrebno okrepiti promocijo vajeništva. Za začetek bi morali okrepiti medsektorsko povezovanje in povezovanje z mladinskim sektorjem in ostalimi deležniki, da bi izvedli uspešno promocijo na tem področju ter na ta način v večji meri spodbujali poklicno in strokovno izobraževanje v vajeniški obliki. Poleg spletnega portala za vajeništvo menimo, da bi bilo smiselno organizirati strokovno službo, ki bi nudila pomoč in podporo vsem, ki se želijo vključiti v vajeniški sistem izobraževanja in tudi tistim, ki so vanj že vključeni. Glede na to, da gre pri vajeništvu za pilotni projekt, ki se zaključi leta 2021, pričakujemo, da se bo tudi po zaključenem projektu zagotovilo sredstva za stalno financiranje izobraževanja v vajeniški obliki.

Cilj 2	Izboljšanje kakovosti zaposlitev
--------	----------------------------------

Zmanjševanje razširjenosti manj ugodnih oblik zaposlovanja med mladimi: Od spremembe delovnopravne zakonodaje 2013 ni bilo sistemskih ukrepov, ki bi zmanjševali razširjenost manj ugodnih oblik zaposlovanja med mladimi, zato je prekarizacija, še posebej preko sklepanja pogodb za določen čas, med mladimi v Sloveniji med višjimi na ravni EU. Večji poudarek je potreben pri izboljšanju kakovosti zaposlitve. Dejstvo je, da se trg dela spreminja, spreminja se tudi pogled mladih na to, v kakšni obliki želijo delati (narašča delež prekarcev). Bolj kot o pogodbi za nedoločen čas bi morali govoriti o dostojnem plačilu za opravljeno delo in minimalnih socialnih standardih, ne glede na to, v kakšni obliki posameznik dela. Denimo pravica do bolniškega nadomestila bi morala pod enakimi pogoji pripadati tistemu, ki dela po pogodbi o zaposlitvi kot tistemu, ki dela preko s.p.

Predlagamo spremembo zakonodaje, ki bi onemogočala prekarno delo, ki mladim ne omogoča socialne varnosti in v okviru katere mladi pogosto delajo za plačilo, ki je nižje od praga revščine. Vsaka delo, ki vsebuje elemente delovnega razmerja, mora postati delo po pogodbi o zaposlitvi za nedoločen čas.

Vzpostavitev zgolj regijskih centrov za dostojno delo, brez sistemskih ukrepov, ne bo dovolj za kakovostne zaposlitve.

Cilj 3	Omogočiti lažje usklajevanje poklicnega ter zasebnega in družinskega življenja
--------	--

Okrepitev dejavnosti za odpravo diskriminacije zaradi materinstva in starševstva ter za omogočanje lažjega usklajevanja poklicnega ter zasebnega in družinskega življenja:

Zaradi spremenjenih oblik in načina dela ter delovnega časa, bi bila potrebna uskladitev politik, ki se nanašajo na družinsko politiko in omogočajo lažje usklajevanje poklicnega ter družinskega življenja. Pozdravljamo spremembe na področju izrabe očetovskega dopusta in starševskega dopusta za posvojitelje. Potrebne bodo še prilagoditve na področju vrtcev sodobnim delovnim urnikom. Pa tudi večje ozaveščanje delodajalcev, da lahek dostop do tehnologije (službeni telefon, elektronska pošta na telefonu) ne pomeni, da mora biti posameznik 24 ur na razpolago, tudi izven delovnega časa. V večji meri bi bilo potrebno spodbujati delo od doma, kjer je to mogoče.

4.3. BIVANJSKE RAZMERE MLADIH

Cilj 1	Zagotavljanje kapacitet in sistemsko urejena dostopnost stanovanj za mlade
--------	--

Priprava pravnih podlag za zagotovitev stanovanj za mlade: Področje bivanjske problematike je trenutno najbolj akutno področje osamosvajanja mladih. Javnih najemnih stanovanj ni, prav tako tudi ne tržnih (ali pa so njihove cene poletele v nebo). Stanovanjski krediti so mladim, ki nimajo zaposlitve za nedoločen čas, praktično nedosegljivi. Na splošno lahko rečemo, da je bilo storjenih nekaj korakov, vendar premalo sistemskih rešitev, ki bi bivanjsko problematiko uredili celostno. Spodaj podajamo oceno izvajanja konkretnih ukrepov, za katere pričakujemo, da se bodo v prihodnosti izvajali hitreje in ko bolj celostno.

Zagotovitev ponudbe cenovno ugodnih stanovanj za mlade, ki prvič rešujejo stanovanjsko vprašanje: Stanovanjski sklad RS je bil odgovoren za pripravo pilotnega projekta, v katerem naj bi mladi pod prilagojenimi pogoji dostopali do ugodnega najema. Sklad je v ta namen določil nekaj svojih stalištev: stanovanj na različnih lokacijah in jih uvrstil v posebni razpis za mlade. Pri pripravi razpisa so imele možnost sodelovati organizacije, ki so zastopane v Svetu Vlade RS za mladino. Oblikovala se je namreč delovna skupina, sestavljena iz predstavnikov Ministrstva za okolje in prostor (MOP), Stanovanjskega sklada RS (SSRS), občin in pa t.i. mladinske strani, kjer sta aktivno sodelovala samo Mladinski svet Slovenije (MSS) in Študentska organizacija Slovenije (ŠOS). Predstavniki MSS in ŠOS smo se pri sodelovanju pri pripravi razpisa srečevali s težavami, saj je prišlo do številnih nesoglasij glede načina izvedbe razpisa in pogojev najema za mlade. Sklad je namreč želel oddati stanovanja v najem pod popolnoma enakimi pogoji kot oddaja ostala stanovanja, le da bi bil najem v skladu s pilotno naravo projekta omejen na 1 leto z možnostjo podaljšanja in namenjen samo mladim, ki še niso dopolnili 30 let. Prav tako sta MOP in SSRS od mladinskih organizacij zahtevala, da same vzamemo stanovanja v najem in jih nato oddajamo v podnajem mladim, in to pod pogoji, ki so jih določili sami. Možnost najema smo zavrnili, saj nimamo izkušenj, finančnih sredstev in kadrov, da bi se lahko ukvarjali z oddajo stanovanj, prav tako pa tudi nimamo tovrstne dejavnosti opredeljene v svojih aktih ali določene s strani svojih članov. V naslednjem koraku pa smo poskušali doseči tudi spremembe v pogojih najema, navajamo samo nekatere:

- SSRS je nameraval oddati popolnoma prazna stanovanja, za kar smo menili, da je popolnoma neprimerno, če se stanovanje oddaja samo za eno leto.
- SSRS je nameraval stanovanje oddati stanovanj po t.i. stroškovni najemnini, ki je bila takrat primerljiva z najemninami v tržnih zasebnih stanovanjih; seveda smo menili, da mora biti najemnina nižja.
- Prvoten predlog SSRS je predvidel zgolj stanovanja v Borovnici; menili smo, da to za mlade verjetno ne bo najbolj zaželena lokacija.
- Predlagali smo možnost skupinskega najema oz. t.i. oddajanja postelj, kar tudi ni bilo prvotno predvideno.
- Predlagali smo, da se ne zahteva avansa v znesku 6-mesečne najemnine, kot je bilo prvotno predvideno.

Nazadnje je bil pripravljen razpis za oddajo 13 stanovanj v krajih: Borovnica, Ljubljana, Maribor, Novo mesto, Idrija, Kranj in Jesenice. Stanovanja so bila delno opremljena, najemnina je bila nižja od stroškovne, oddajale so se postelje, varščina pa je znašala 3 mesečne najemnine. Razpis je bil delno uspešen, saj so bila oddana le nekatera stanovanja, zaradi česar so prosili predstavnike mladih, da pripravijo mnenje, zakaj projekt ni povsem uspešen.

Kot ključne ovire za uspešno izvedbo razpisa smo navedli naslednje:

- Obsežna, nepregledna, nejasna in slabo razumljiva dokumentacija, obsežna pravila ter zapleten postopek prijave na razpis.
- Odsotnost možnosti ogleda stanovanje, pri čemer za nekatera niti ni bilo na voljo fotografij, za nekatera pa ni bilo skic (tlorisev) stanovanja.
- Finančni pogoji: plačilo za prijavo na razpis (za »resnost ponudbe«), 3-mesečna varščina in najemnina, ki ni povsod občutno nižja od tržne, ter vložek v del opreme stanovanja.
- Odsotnost ključnega podatka – o številu spalnic in številu postelj v posamezni spalnici – v dokumentaciji, saj ni bilo jasno, ali si bodo morali najemniki spalnico deliti.
- Menili smo tudi, da bi bilo dobro sklepati pogodbe za daljši čas in jih morda ne prekiniti takoj, ko mladi dopolnijo 30 let.

Nazadnje je SSRS projekt ocenil kot uspešen, predvsem zaradi plačilne discipline in pozitivnega odnosa stanovalcev, ter najavil, da bo s tovrstnim najemom nadaljeval. Po naših informacijah se projekt ni razširil in torej nismo bili priča razvoju (prvotno pilotnega) projekta. Predstavniki mladih menimo, da bi več naredili za mlade, če bi razpisali stanovanja za najem za 10 let (kot nekakšno prehodno obdobje) po vzoru Stanovanjskega sklada Mestne občine Ljubljana.

Izgradnja stanovanjskih skupnosti za mlade: Prvotno smo pričakovali, da bomo do leta 2020 dejansko imeli že več tovrstnih skupnosti, saj so, poleg SSRS, ki je pripravljala pilotni projekt na Gerbičevi v Ljubljani, o izgradnji tovrstnih skupnosti razmišljali tudi v drugih občinah. Gre namreč prvenstveno za prehodno rešitev stanovanjskega problema mladih, ki zaključijo študij. Prvotno so (potencialni) izvajalci razmišljali predvsem o predelavi obstoječih zgradb v skupnosti za mlade – torej v zgradbe s čim več manjšimi stanovanji za mlade posameznike in mlade pare. Načrti SSRS so se nato spremenili, saj so pridobili evropska sredstva za izgradnjo tovrstnih kapacitet. Prva stanovanjska skupnost za mlade naj bi tako bila zgrajena na Gerbičevi v Ljubljani v letu 2021.

Vsekakor menimo, da je izgradnja tovrstnih skupnosti dobra prehodna rešitev za mlade, žal pa se razvoj projekta odvija bistveno prepočasi.

Najem s poznejšim odkupom: Ukrep se ni izvajal.

Prodaje stanovanj v javni lasti ne podpiramo, vendar jih lokalne skupnosti oz. stanovanjski skladi še vedno prodajajo. Z vidika dostopnosti do stanovanj bi bilo bistveno bolj smiselno prodati stanovanje (če ga država lokalna skupnost že prodaja) nekomu, ki ga potrebuje in ga bo uporabljal za lastno bivanje, namesto prodati stanovanje na prostem trgu (dražbi).

Najem z možnostjo kasnejšega odkupa bi sicer lahko bil eden najprijaznejših načinov dostopa do stanovanj, predvsem za mlade družine. Za uveljavitev te možnosti bi bilo potrebno predhodno spremeniti Zakon o stvarnem premoženju države in lokalnih skupnosti, kar pa se ni zgodilo.

Deljeno lastništvo stanovanj: Gre za način dostopa do lastniških stanovanj; po naših informacijah je tovrsten razpis izvajala le Mestna občina Ljubljana, pa še to v omejenem obsegu. Tovrsten ukrep sicer ne more občutno vplivati na reševanje stanovanjske problematike mladih.

Cilj 2	Dostopnost stanovanj za mlade in vzpostavitev podpornih mehanizmov
--------	--

Vzpostavitev ugodnejših stanovanjskih kreditov za mlade: Na tem področju ni bilo napredka.

Javna služba za najemniško upravljanje: Po naših informacijah ni bila vzpostavljena. Načeloma je sicer dobrodošel ukrep, ki bi v optimalnih razmerah lahko pozitivno vplival na ponudbo najemnih stanovanj

Sprememba SZ-1 in izvajanje Resolucije o nacionalnem stanovanjskem programu 2015-2025.

Resolucija se je izvajala v zelo omejenem obsegu in večinoma močno kršila predvideno časovnico izvajanja projektov. Po prvotnem načrtu bi morale biti spremembe stanovanjskega zakona, ki bi na novo uredile najemna razmerja biti sprejete v letu 2016; v teh letih je bilo v javni razpravi več predlogov, vendar v začetku leta 2020 še vedno ne vemo, kdaj in če sploh bo prišlo do sprememb

Zagotavljanje stanovanj za mlade skozi stanovanjske zadrage –pilotni projekt: Na tem področju po naših informacijah ni bilo nobenega napredka, razen razprave v okviru predloga stanovanjskega zakona, ki pa, kot že omenjeno, že leta čaka na spremembe.

Spremljanje učinkov ukrepov in doseganje ciljev stanovanjske politike: To naj bi bila naloga MOP, sami spremljamo predvsem uresničevanje Resolucije o nacionalnem stanovanjskem programu, kar je tudi razvidno in naše ocene izvajanja ukrepov.

4.4. ZDRAVJE IN DOBRO POČUTJE

Cilj 1	Spodbujanje redne telesne dejavnosti, uravnoteženega prehranjevanja in vzdrževanja priporočene telesne teže med mladimi
-----------	---

Zagotavljanje sistemskih pogojev za redno telesno dejavnost: Izvedeni so bili nekateri programi varovanja in krepitve zdravja, vendar ni jasno, kakšen je njihov konkretni učinek na izboljšanje zdravja mladih. Kljub večletnemu prizadevanju za uvedbo športne vzgoje kot obveznega predmeta v prvi letnik vseh študijskih programov, ukrep še vedno ni realiziran. Na MSS menimo, da avtonomija univerz in visokošolskih zavodov ni absolutna in da v določenih primerih mora imeti država, ki financira visokošolski sistem, tudi možnost za uvedbo ukrepov v javnem interesu, ki imajo pozitiven učinek za državljane.

Zagotavljanje sistemskih pogojev za uravnoteženo prehranjevanje mladih 15–29 let: Spremljanje in svetovanje o skladnosti jedilnikov v VIZ s strani NIJZ je dober ukrep, vendar ni posledica sprejetja NPM, saj se je izvajal že pred njegovim sprejetjem. Zaznati je bilo odmevnost nekaterih akcij, ki spodbujajo uravnoteženo prehranjevanje mladih in opozarjajo na škodljivost določenih živil.

Zagotavljanje sistemskih pogojev za spremljanje in ukrepanje pri mladih v starosti 15–29 s prekomerno telesno težo ali debelostjo: V Sloveniji ima kar petina deklet in kar četrtnina fantov težave s prekomerno telesno težo ali debelostjo, učinkovitega sistema, ki bi se s tem ukvarjal, pa še nimamo. Pri sprejemanju sistemskih ukrepov, ki bi izboljšali trenutno stanje, bo potrebno sodelovanje različnih resorjev in deležnikov tako na lokalni ravni kot na nacionalni ravni. O pravilnem prehranjevanju in pomenu telesne dejavnosti je potrebno izobraževati tako mlade kot njihove starše na vseh ravneh izobraževalnega sistema. Posamezne preventivne kampanje o ozaveščanju niso dovolj.

Cilj 2	Preprečevanje kajenja in prvih poskusov kajenja, tvegane in škodljive rabe alkohola in prepovedanih drog, zagotavljanje zdrave in varne zabave mladih ter obvladovanje nasilja, povezanega s športom, in vandalizma
--------	---

Zagotavljanje sistemskih pogojev za zmanjševanje tvegane in škodljive rabe alkohola: Izvedeni so bili določeni programi in preventivne akcije, predvsem na področju preprečevanja rabe dovoljenih in prepovedanih drog, vendar ni podatka koliko mladih je bilo vključenih v ukrepe. V pripravi je Akcijski načrt za področje alkohola za obdobje 2019 – 2020.

Zagotavljanje sistemskih pogojev za spodbujanje nekajenja mladih in prenehanje kajenja mladih: Izvedeni so bili določeni programi in preventivne akcije, za katere ni podatkov, v kakšnem obsegu, koliko mladih je bilo vključenih in koliko sredstev je bilo ukrepom namenjenih. Marca 2017 je stopil v veljavo Zakon o omejevanju uporabe tobačnih in povezanih izdelkov. Cilji sprejetih ukrepov so preprečevanje začetka in nadaljevanja kajenja med otroki, mladostniki in mladimi odraslimi, spodbujanje opuščanja kajenja, zmanjševanje izpostavljenosti tobačnemu dimu med mladoletnimi in posledično zmanjšanje obolevnosti in (prezgodnje) umrljivosti ter družbenih stroškov zaradi rabe tobaka.

Zmanjševanje povpraševanja po prepovedanih drogah ter preprečevanje ponudbe prepovedanih drog: Izvedeni so bili določeni programi in preventivne akcije, za katere ni podatkov, v kakšnem obsegu, koliko mladih je bilo vključenih in koliko sredstev je bilo ukrepom namenjenih.

Zagotavljanje sistemskih pogojev za zdravo in varno zabavo mladih, obvladovanje nasilja, povezanega z javnimi prireditvami in športom, ter vandalizma: Med vladnimi ukrepi na tem področju se med ukrepi za leti 2017 in 2018 navaja poročilo obravnav policije na javnih zbiranjih, na katerih je največ mladih. Na MSS menimo, da bi ukrepi na tem področju morali veliko bolj kot na represiji temeljiti na ozaveščanju in zagotavljanju pogojev za zdravo in varno zabavo mladih. V letu 2019 pa na tem področju ni bilo ukrepa.

Cilj 3	Krepitev skrbi za spolno in reproduktivno zdravje mladine ter načrtovanje družine
--------	---

Zagotavljanje sistemskih pogojev za izboljšanje spolnega in reproduktivnega zdravja mladih: Programi varovanja in krepitve zdravja na tem področju so že vrsto let usmerjeni v ozaveščanje o nevarnosti virusa HIV in spolno prenosljivih boleznih. V okviru tega cilja bi bilo potrebno okrepiti ozaveščanje in pomoč mladim parom, ki se soočajo s težavo, da ne morejo spočeti otrok. Tega je na v naši družbi čedalje več, družbena stigmatizacija pa še vedno velika.

Cilj 4	Krepitev pozitivnega duševnega zdravja med mladimi in zmanjševanje umrljivosti zaradi samomora med mladimi
--------	--

Zmanjševanje števila otrok in mladih, ki storijo poskus samomora ali samomor: V letu 2018 in 2019 ni bilo ukrepa na tem področju. Projekt MOČ je kazal pozitivne učinke, vendar je zaskrbljujoče, da se je v letu 2016 zaključil in nehal izvajati.

Razvoj mehanizmov za zgodnjo prepoznavo in obravnavo mladih s težavami v duševnem zdravju:

Na različnih šolah so se sicer izvajali mladinski preventivni programi usmerjeni v krepitev mladostnike samopodobe, spodbujanje dobrih medsebojnih odnosov in razvijanje nenasilne komunikacije. Ter programi usmerjeni v krepitev duševnega zdravja. Taki programi bi morali postati del izobraževalnega sistema, saj se

mladi v današnjem svetu soočajo s številnimi izzivi, vezanimi tudi na uporabo tehnologij in digitalizacije njihovih življenj (npr. objave na družbenih omrežjih lahko v določenih primerih sprožijo zelo močna negativna čustva). Posebne obravnave bi morali biti deležni tudi mladi, ki se soočajo z iskanjem zaposlitve, saj lahko večkratna zavrnitev s strani delodajalec vpliva na njihovo samopodobo, zmanjša samozavest in negativno vpliva na posameznikovo osamosvojitvev.

Področje krepitve duševnega zdravja mladih, zaradi vse slabšega položaja mladih, postaja vedno bolj pomembno in kliče po širšem družbenem odzivu ter opozarjanju na to problematiko. Leta 2018 je sicer bila sprejeta težko pričakovana Resolucija o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018-2028, vendar je njena implementacija trenutno zelo omejena. V Sloveniji med drugimi primanjkuje specializacij na področju strok, ki se ukvarjajo z duševnim zdravjem, ter s tem kadra, ki bi bil primerno usposobljen. Pozivamo k čimprejšnji zakonski ureditvi področja duševnega zdravja in implementaciji Resolucije o nacionalnem programu duševnega zdravja v sodelovanju s stroko, ki bo prinesla želene rezultate in pozitivne spremembe.

Poleg tega bi posebej izpostavili težave v duševnem zdravju pri mladih na podeželju, ki se zaradi oddaljenosti od urbanih središč in zaradi neurejenih pogojev za življenje na podeželju soočajo z velikimi stiskami, ki slabo vplivajo na njihovo duševno zdravje. Predlagamo vzpostavitev psihoterapevtskega svetovanja za mlade na podeželju, ki naj bo organizirano znotraj kmetijske gozdarske zbornice in financirano s strani države.

Cilj 5	Zagotovitev višje ravni varnosti in zdravja pri delu za mlade delavce
--------	---

Ozaveščanje delodajalcev, mentorjev in nadzornikov o tveganjih in ukrepih, povezanih z delom mladih delavcev, ter spodbujanje kulture varnosti pri mladih, vključno z uvajanjem varnosti in zdravja pri delu v vzgojo in izobraževanje: Izvedeni so bili programi ozaveščanja o varnosti in zdravju na delovnem mestu v izobraževalnem procesu, pri čemer pa so učinki težje merljivo, saj so dolgoročni. Glede na povečanje prekarizacije na trgu dela, bi bilo potrebno nasloviti posebne programe za ozaveščanje glede varnosti in psihičnega ter fizičnega zdravja pri delu za mlade delavce.

Cilj 6	Izboljšanje prometne varnosti ter zmanjšanje števila poškodb in smrti mladih v prometu
--------	--

Zagotavljanje sistemskih pogojev za izboljšanje prometne varnosti mladih: Na tem področju ni bilo izvedenih ukrepov.

Cilj 7	Izboljšanje potovalnih navad med mladimi kot zaveza k trajnostni mobilnosti
--------	---

Povečanje števila mladih, ki uporabljajo javni potniški promet: Od implementacije enotnega sistema subvencionirane vozovnice za dijake in študente v letu 2013 ni bilo bistvenih sistemskih sprememb. zaveza k trajnostni mobilnosti (uporaba javnega potniškega prometa), področje, za katerega lahko rečemo, da se zelo slabo urejeno. Redni linij javnega potniškega prometa je vse manj, predvsem mladi iz oddaljenih krajev težko pridejo do večjih središč, do svojih prijateljev, kar vpliva tudi na njihovo socialno izključenost. Država bi se pomena dobro urejenega javnega potniškega prometa za enakomeren razvoj države in zagotavljanja pravice vseh mladih do enakih kakovostnih storitev in socialne interakcije morala zavedati in v ta namen v večji meri subvencionirati javni potniški promet. Vozovnice s popustom za mlade, ki spodbujajo prevoz z javnim prometom, so trenutno omejene na 26. let, kar se v večini primerov prekriva s študenti, ki že imajo subvencionirane vozovnice. Bolj ustrezno bi bilo uvesti enotno vozovnico za vse do 30 let.

Cilj 8 | Zmanjševanje vplivov spreminjajočega se okolja na zdravje mladih

Vključevanje mladih v oblikovanje, izvajanje in vrednotenje programov krepitev zdravja, povezanih z okoljem:

Med ukrepi je navedeno izvajanje akcijskega načrta strategije RS za zdravje otrok in mladostnikov in med aktivnostmi sodelovanje z mladimi, mladinskimi delavci in nevladnim sektorjem v obliki izobraževanj. Pri tem gre za izobraževanja, ki jih mladinski sektor in mladinski delavci že tako ali tako izvajajo in so aktivnosti del programov mladinskih organizacij. Na tem področju bi pričakovali izvedbo realnih in ambicioznih ukrepov pri zmanjševanju spreminjanja okolja in posledično vpliva na zdravje mladih, saj to pomembno vpliva na prihodnost mladih. Država si ne sme privoščiti, da ne bo z nobenim bolj ambicioznim ukrepom zajezila vala mladih v želji po spremembah okoljskih politik. Zato pričakujemo, da država še v letošnjem letu pripravi (skupaj z mladinskimi organizacijami) program dela na področju trajnostnega razvoja med mladimi.

Ozaveščanje mladih ter usposabljanje mladostnikov za izvajanje aktivnosti o zdravem načinu življenja za zmanjšanje okoljskih dejavnikov tveganja za zdravje: V Letu 2018 je bil izveden Javni razpis za sofinanciranje projektov nevladnih organizacij, ki delujejo na področju podnebnih sprememb in je v letu 2018 prinesel konkretne rezultate. V letu 2019 se javni razpis ni izvajal, med ukrepi pa je naveden akcijski načrt za zdravje otrok in mladostnikov, vendar iz poročila ni razvidno kakšne rezultate je ukrep prinesel.

4.5. MLADI IN DRUŽBA TER POMEN MLADINSKEGA SEKTORJA

Cilj 1 | Spodbujanje participacije in zastopanosti mladih žensk in moških

Spodbujanje konvencionalne politične participacije mladih, z upoštevanjem načela uravnotežene zastopanosti spolov: V Sloveniji je konvencionalna politična participacija mladih zelo šibka, čemur botrujejo značilnosti trenutnega življenjskega sloga mladih in s tem povezanega oteženega procesa osamosvajanja. Oddaljenost od centrov moči in nenehno postavljanje v podrejen položaj pri mladih povzroča apatičnost, neodgovorno vedenje in nekonstruktivno odzivanje na aktualne razmere. Podpora participaciji mladih in motivaciji zanje v mladih letih pomaga zagotavljati vključenost mladih v odločanje tudi v kasnejšem življenju in preprečevati njihovo odtujenost. Za demokratičnost in razvoj družbe je torej eden izmed ključnih elementov aktivnost mladih v procesih participacije.

V letu 2017 je Državna volilna komisija sprejela sklep na podlagi katerega volilni odbori in okrajne volilne komisije pri izvedbi volitev in referendumu zbirajo podatke o volilni udeležbi po spolu in starosti. Statistični podatki so se prvič začeli beležiti po izvedbi referenduma o Zakonu o izgradnji, upravljanju in gospodarjenju z drugim tirom železniške proge Divača-Koper (ZIUGDT) septembra 2017. V skladu z navedenim je določen kazalnik: delež mladih, ki se udeležujejo državnoborskih volitev, po spolu primeren, kar ocenjujemo kot pozitivno.

Ukrep Priprava spletnega priročnika za mlade na temo volitev in referendumov ter ukrep Priprava modula (40-minutno predavanje) in izvedba predavanj (predvidoma zadnji letnik na srednjih šolah) na temo volitev in referendumov v treh letih nista bila izvedena, čeprav se je s pripravami začelo že v letu 2016. Edini ukrep, ki ga izvaja Vlada RS na tem področju je Javni poziv za sofinanciranje mladinskega dela, pa še tu je zaznati težnje po zmanjševanju pomena politične participacije mladih, saj se za te namene iz leta v leto namenja manj sredstev. Menimo, da gre za pomemben finančni instrument, ki pa odgovarja predvsem oz. samo 2 cilju "Spodbujanje ustanavljanja in razvoja organizacij v mladinskem sektorju, razvoja ključnih področij mladinskega sektorja ter zagotavljanje delovanja neorganizirane mladine".

Okrepljenih politik na tem področju ni zaznati, tako kot ne učinkov izvedenih ukrepov. Na MSS si zelo prizadevamo, da bi mladi bolj participirali v družbi, zato že dolgo zagovarjamo uvedbo aktivnega državljanstva kot obveznega predmeta na vseh ravneh izobraževalnega sistema. Po zadnjih podatkih, ki jih je podalo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport naj bi se prva izvedba predmeta aktivnega državljanstva izvedla leta 2023. Generacije, ki se letos vpisujejo v srednje šole. Predmet se bo umestil med obvezne izbirne vsebine za dijake 3. letnikov v obsegu 35 ur. Predmet bo interdisciplinaren, tako da ga bodo lahko poučevali različni profili profesorjev, ki bodo opravili usposabljanje. Usposabljanje bo izvajala strokovna skupina, ki pa ne vključuje predstavnikov mladinskega sektorja in nevladnih organizacij, ki imajo znanje in izkušnje na tem področju. Prizadevanja za uvedbo predmeta pozdravljamo, vendar opozarjamo, da bi moralo ministrstvo v večji meri je v samo pripravo ter izvedbo predmeta vključi mladinske organizacije in nevladne organizacije, ki tovrstne dejavnosti z mladimi že izvajajo na mladim bolj dostopen način.

Spodbujanje in podpiranje nekonvencionalne politične participacije mladih: Organizacije v mladinskem sektorju se zavedamo pomena sodelovanja v procesih oblikovanja rešitev na določenih področjih in v procesih aktivnega sodelovanja pri pripravi predpisov, zato se poslužujemo različnih načinov za aktivno participacijo. Tako je v zadnjem času zaznati povečanje sodelovanja mladinskih organizacij v zakonodajnih postopkih. Še vedno pa menimo, da se s strani ministrstev mladinske organizacije, organizacije za mlade in nevladne organizacije premalo vključuje v samo pripravo zakonov, zato bi radi pozvali k večjemu upoštevanju načel Resolucije o normativni dejavnosti pri pripravi in oblikovanju predpisov. Posebno pozornost pa je potrebno nameniti spodbujanju ozaveščenosti in informiranju mladine ter spodbujanju njihovega aktivnega sodelovanja v procesih participacije na lokalni ravni. Zagotoviti je potrebno dodatna trajnostna sredstva za aktivno participacijo mladih, predvsem v okviru večjega vlaganja v mladinske delavce in v mladinske organizacije, ki se ukvarjajo z mladimi.

Spodbujanje in krepitev stalnih mehanizmov posvetovanj z mladimi: Med pozitivnimi mehanizmi posvetovanj z mladimi izpostavljamo projekte mladinskega dialoga, ki jih na Mladinskem svetu Slovenije izvajamo že 11 leto zapored. Namen projektov je mlade opolnomočiti in jih vključiti v dialog z odločevalci z namenom vplivanja na oblikovanje javnih politik. Kot dober ukrep prepoznavamo projekt Rastimo skupaj, ki je namenjen krepitvi mladinskih politik, mladinskega dela in mladinskega organiziranja na lokalni ravni in se izvaja že od leta 2015 v sodelovanju med Uradom RS in Mladinskim svetom Slovenije. V letu 2017 je bil projekt Rastimo skupaj izpeljan v obliki individualnih sodelovanj z izbranimi občinami. Na ta način se je želelo natančneje spoznati, kako delujejo posamezna lokalna okolja in kako h krepitvi mladinskega sektorja pripomorejo različni lokalni akterji. V letu 2019 je Urad RS za mladino v sodelovanju z Mladinskim svetom Slovenije izvajal regijske dogodke, ki so se tematsko osredotočali na področje informiranja mladih na lokalni in regijski ravni, na komuniciranju z njimi, na načinih in uporabi komunikacijskih orodij ter vključevanju mladih v procese odločanja na lokalni ter regijski ravni ter spodbujanju e-participacije mladih. Poleg regijskih dogodkov je bilo v letu 2019 izvedeno tudi individualno delo z občinami z namenom podpore občinam pri razvoju mladinskih politik.

Promoviranje pomena mladinske participacije: Promocija pomena mladinske participacije nima kontinuitete in se ne izvaja sistematično ter načrtovano. Ena izmed ključnih ovir za večjo participacijo mladih v družbi je ustrezna informiranost o možnosti participacije in sodelovanja v družbi. Za odpravo pomanjkljivega znanja mladih o možnosti participacije mladih v družbi bi bilo potrebno v izobraževalni sistem vnesti učenje o participaciji in dostopu do informacij, k čemur spodbuja tudi kazalnik v tem področju – »številno kurikulomov, ki spodbujajo participacijo in aktivno državljanstvo«.

Okrepitev informiranja in svetovanja v mladinskem sektorju: Vlada RS na tem področju omenja Vzpostavitev portala VEM- mladi, ki je bil v letu 2017 zgolj vzpostavljen, naslednja leta pa se ni izvajal. Navaja tudi Javni poziv za sofinanciranje mladinskega dela, za katerega pa ni mogoče ugotoviti, v kolikšni meri in na kakšen način je prispeval k okrepitvi informiranja in svetovanja v mladinskem sektorju. Država se mora tega področja lotiti sistemsko, z jasnimi načrti in izhodišči komuniciranja. Vzpostaviti je potrebno tudi sistemske mehanizme rednega sodelovanja šol z organizacijami v mladinskem sektorju z namenom informiranja o možnostih participacije mladih.

Cilj 2	Spodbujanje ustanavljanja in razvoja organizacij v mladinskem sektorju, razvoja ključnih področij mladinskega sektorja ter zagotavljanje delovanja neorganizirane mladine
-----------	---

Okrepitev materialnih in finančnih kapacitet delovanja organizacij v mladinskem sektorju, financiranja projektov razvoja področij mladinskega sektorja in spodbujanje zaposlovanja v mladinskem sektorju: Med leti 2016 in 2018 sta bila objavljena in izpeljana dva Javna razpisa za spodbujanje zaposlitev na področju mladinskega dela v mladinskem sektorju. Skupno se je v dveh letih zaposlilo 614 mladih, od tega 253 mladih v vzhodni kohezijski regiji in 361 mladih v zahodni kohezijski regiji. Z letom 2018 sta se oba projekta zaključila, kar nas čudi, saj sta oba javna razpisa izpolnila cilje ter kazalnike. Menimo, da bi se morala ukrepa nadaljevati tudi v prihodnje in še v večjem obsegu.

Med ukrepi je naveden tudi Javni poziv za sofinanciranje mladinskega dela, ki je redni dvoletni razpis in sistemsko ne spodbuja delovanja mladinskih organizacij, še manj pa ustanavljanje novih organizacij. Za stabilno delovanje in razvoj organizacij v mladinskem sektorju bi bilo potrebno zagotoviti trajnostna sredstva za delovanje in zaposlitev mladinskih delavcev. Zaradi sistemske neurejenosti mladinske politike na lokalni ravni in izključenosti občin iz procesa priprave in izvajanja NPM je razvoj mladinske politike na lokalni ravni odvisen od angažiranosti posameznikov in mladinskih organizacij v lokalnem okolju, kar pa ni dovolj za sistemski razvoj mladinskega dela in politik na lokalni ravni.

Zagotavljanje geografsko usklajenega razvoja organizacij v mladinskem sektorju in delovanja neorganizirane mladine: Zaradi sistemske neurejenosti mladinske politike na lokalni ravni in izključenosti občin iz procesa priprave in izvajanja NPM je razvoj mladinske politike na lokalni ravni odvisen od angažiranosti posameznikov in mladinskih organizacij v lokalnem okolju, kar pa ni dovolj za sistemski razvoj mladinskega dela in politik na lokalni ravni.

Ustvarjanje kapacitet za kakovostno mladinsko delo in vzpostavitev nacionalnega sistema usposabljanja in izobraževanja za mladinske delavce in mladinske voditelje: Pozitivni premiki na tem področju so bili storjeni s pripravo nacionalne poklicne kvalifikacije mladinski delavec. Čeprav NPM opredeljuje razvoj lokalnih mladinskih politik kot enega izmed elementov za ustvarjanje kapacitet za kakovostno mladinsko delo, na tem področju ni bilo aktivnosti.

Infrastrukturalne dejavnosti v mladinskem sektorju: Financiranje mladinskega sektorja poteka večino iz sredstev EU in državnega proračuna in je vezano na razpise in posamezne projekte. Ker v finančni perspektivi ni predvidenih sredstev za razvoj infrastrukture, ni pričakovati ustreznega napredka na področju financiranja mladinske infrastrukture. V treh letih na tem področju ni bilo predvidenega in realiziranega ukrepa.

Cilj 3	Spodbujanje vključevanja v mednarodno mladinsko delo in učnih mobilnosti v mladinskem delu ter njihova krepitev
--------	---

Spodbujanje mobilnosti v mladinskem sektorju: Iz poročila ni razvidno, koliko mladih se vključuje v mednarodne mobilnosti ali so politike na tem področju okrepljene zaradi uvedbe NPM in ali je zato v mobilnosti vključenih več mladih.

Cilj 4	Okrepitev segmenta raziskav in analiz na področju mladine
--------	---

Vzpostavitev nacionalne organizacije za raziskovanje mladine: Slovenija spada v skupino držav, ki na nacionalni ravni nima sistemsko urejenega spremljanja položaja mladih. Odsotnost ustreznih analiz in spremljanja položaja mladih tako povzroča, da niso pravilno identificirane potrebe mladih ter nujnost in pomembnost ukrepanja na posameznih področjih. Kot ukrep je za to področje navedena Spletna platforma Youth Wiki, ki pa ne ustreza kazalniku - vzpostavitev enote za raziskovanje mladine.

Cilj 5	Spodbujanje prostovoljstva med mladimi
--------	--

Spodbujanje, promocija in podpiranje pomena prostovoljstva med mladimi: Po podatkih OECD-ja (Society at a Glance 2016) je Slovenija edina država med državami članicami OECD, kjer so mladi v večjem številu prostovoljci kot ostale starostne skupine. Analiz, ki bi določale vzroke in razloge temu, ni, zato je težko oceniti ali so k temu prispevali ukrepi iz NPM-ja ali so vzroki drugje. Zagotovo lahko trdimo, da k temu stanju pripomorejo veliko nevladne organizacije in organizacije za mlade, ki večinoma temeljijo na prostovoljstvu.

Cilj 6	Spodbujanje trajnostnega načina družbenega delovanja s poudarkom na prehodu v nizkoogljično družbo in zeleno gospodarstvo
--------	---

Spodbujanje razumevanja sprememb, ki vplivajo na delovanje globalnega ekosistema, in zavesti o pomenu trajnostnega okoljskega delovanja: Za doseganje tega cilja je bil v zadnjih treh letih izveden en javni razpis in podprti trije projekti, kar je glede na običajni učinek teh projektov premalo.

Spodbujanje celostnega razumevanja trajnostnega razvoja s poudarkom na trajnostnem delovanju za prehod v nizkoogljično družbo (preseganje prevlade ekoloških tem v razumevanju trajnostnega razvoja): Izveden je bil projekt Slovenija znižuje CO₂: dobre prakse, kjer so bili mladi posebej opredeljeni kot ciljna skupina, katerim so bile namenjene predstavitve dobrih praks. V letu 2016 se je pričel program uvajanja vsebin trajnostnega razvoja v nacionalni kurikulum, ki se je zaključil v letu 2017. V letu 2018 in 2019 na tem področju ni bilo ukrepa.

Cilj 7	Večja socialna vključenost mladih z manj priložnostmi
--------	---

Izboljšati in okrepiti programe, ki spodbujajo in podpirajo socialno vključenost mladih z manj priložnostmi: Opaziti je premike na področju vključevanju Romov v družbo ter večje socialne vključenosti mladih z manj priložnostmi prek programov PUM in brezposelnih mladih v programe javnih del, kar sledi zastavljenim ciljem. Izvajajo se tudi storitve za brezposelne, druge iskalce zaposlitve in delodajalce, s čimer se prispeva k nižji stopnji prijavljenih brezposelnih oseb pri ZRSZ, kar je bilo doseženo.

Zaradi sistemske neurejenosti mladinskega dela in mladinskih politik na lokalni ravni imajo mladi z manj priložnostmi manjše možnosti za večjo socialno vključenost. V posameznih predelih Slovenije, predvsem na podeželju, mladinsko organiziranje ni vzpostavljeno.

4.6. KULTURA, USTVARJALNOST, DEDIŠČINA IN MEDIJI

Cilj 1	Skrb za dostopnost kakovostne kulturne ponudbe in participacijo mladih v kulturi
--------	--

Zagotoviti pogoje za krepitev participacije mladih v kulturi: Za doseganje tega cilja je bilo izvedenih kar nekaj ukrepov, pri čemer velja kot pozitivne izpostaviti Kulturni bazar; Programe za mlade na področju ljubiteljske kulturne dejavnosti; Financiranje programov slovenske filmske dediščine, namenjenih mladim; Filmska vzgoja; Večja vključenost mladih v varstvo kulturne dediščine; Umetniška izobraževanja za otroke in mladino; Zagotavljanje ustrezne infrastrukture za umetniško izražanje in delo; Ciljna podpora projektom, ki vključujejo mlade iz vrst manjšinskih skupnosti in drugih ranljivih skupin, itd. Področje kaže izreden potencial, ki pa zaradi pomanjkanja komunikacije in horizontalnega povezovanja na medsektorski ravni ne dosega zelenega cilja. Okrepiti je potrebno ozaveščanje pristojnih na področju kulture in jih nenehno spodbujati k vključevanju mladih. V kolikor to počnejo samo mladinske organizacije (kot se trenutno večinoma dogaja) ne moremo pričakovati preboja in prepoznavnosti.

Zagotoviti mladim pogoje za boljše dostopnost do kulturne dediščine in njihovo aktivno vključevanje v dediščinske projekte: Pohvala Ministrstvu za kulturo in JSKD-ju za številne projekte za promocijo in vključevanje mladih v kulturo. Izvedeni so bili nekateri projekti in programi, ki so mladim zagotovili boljše dostopnost do kulturne dediščine in jih aktivno vključili v dediščinske projekte. Aktivnosti, povezane s pridobivanjem znanj, povezanih z nacionalno kulturo in kulturno identiteto, pa se morajo iz posameznih projektov in program preseliti v šolske kurikulumne.

Zagotoviti pogoje za večjo dostopnost aktivnega kulturnega ustvarjanja za mlade v smislu kontinuirane oblike neformalnega izobraževanja za različna umetnostna področja: Izvedeni so bili programi in projekti, ki ustrezno zasledujejo cilj na tem področju.

Zagotoviti prostorske in tehnične pogoje za umetniško ustvarjanje mladih (infrastruktura ipd.), za seznanjanje in ukvarjanje z dediščino: Na tem področju ne zaznavamo napredka. V proces zagotavljanja prostorskih in tehničnih pogojev za umetniško ustvarjanje mladih je poleg MIZŠ, MK in JSKD potrebno vključiti še lokalne skupnosti.

Za mlade iz vrst avtohtonih narodnih skupnosti, romske skupnosti, skupnosti iz Deklaracije Republike Slovenije o položaju narodnih skupnosti pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju: Deklaracija) in drugih manjšinskih skupnosti ter drugih ranljivih skupin zagotoviti dostopnost kulture tako, da bodo omogočene njihova dejavna in ustvarjalna vloga pri razvoju njihove kulture, njihova enakopravna participacija v kulturnem življenju ter hkrati kakovostna integracija avtohtonih narodnih skupnosti, romske skupnosti, skupnosti iz Deklaracije in drugih manjšin ter ranljivih skupin v družbeno okolje; ob tem seznanjanje vseh mladih, v okviru formalnega in neformalnega izobraževanja, medijev in kulture, s posebnostmi avtohtonih narodnih skupnosti, romske skupnosti, skupnosti iz Deklaracije in drugih manjšinskih skupnosti: Izvedeni so bili številni razpisi in programi, ki zasledujejo cilj na tem področju.

Cilj 2	Skrb za pismenost v slovenskem jeziku, drugih maternih jezikih in tujih jezikih ter medijsko pismenost
--------	--

Razvoj bralne pismenosti: V letu 2018 se je nadaljevalo izvajanje projektov, ki sta bila leta 2017 izbrana na javnem razpisu »Spodbujanje prožnih in inovativnih oblik učenja z razvojem jezikovnih virov in tehnologij«. Cilj ukrepa je izdelati učni jezikovni e-orodji kot pripomoček pri pouku slovenščine, pripraviti in izvesti strategije prožnih oblik učenja na sodelujočih vzgojno-izobraževalnih zavodih, v pouk slovenščine vključiti učni jezikovni e-orodji s pripadajočimi inovativnimi učnimi metodami. Z e-učenjem in jezikovnimi e-orodji učenci osnovnih in dijaki srednjih šol pridobivajo nove veščine s področja jezikovne zmožnosti v povezavi z informacijsko-komunikacijskimi tehnologijami. Projekta sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

V letu 2018 se je nadaljevala priprava jezikovnega e-orodja Slovenščina na dlani izvajalca Univerza v Mariboru in Spletnega portala Franček, Jezikovne svetovalnice za učitelje slovenščine in Šolskega slovarja slovenskega jezika izvajalca ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša. Jezikovni e-orodji sta v fazi izdelave (gre za večletni projekt), pri čemer so izvajalci vključili učitelje/učence/dijake v preverjanje pripravljenih jezikovnih e-orodij in pripadajočih učnih metod v posamezni fazi njihovega razvoja. Dosedanji napredek na obeh projektih lahko v celoti označimo za uspešnega.

Promocija branja in načrten razvoj bralne kulture: Večina predstavljenih ukrepov se sistemsko izvaja že dlje časa in niso posledica uveljavitve NPM (Zakon o osnovni šoli; Cankarjevo priznanje; Nacionalna strategija za pismenost). Nekaj ukrepov je smiselno umeščenih v doseganje tega cilja, vendar so učinki omejeni. Pozitivni so ukrepi in prizadevanja za podporo e-založništva.

Razvoj in promocija medijske pismenosti in priprava akcijskega načrta medijske pismenosti: Na tem področju ni bilo aktivnosti.

Strokovno usposabljanje strokovnih delavcev v vzgojno-izobraževalnih zavodih na področju bralne in medijske pismenosti, na področju inovativnih pristopov k vzgoji in izobraževanju z umetnostjo ter podpora raziskavam na tem področju na nacionalni ravni ter razvoj in promocija medijske pismenosti in priprava akcijskega načrta medijske pismenosti: Na tem področju ni bilo aktivnosti.

Področje, kjer v letu 2018 ni bilo nobenega ukrepa, pa bi ga bilo nujno potrebno izvesti, je področje medijske pismenosti. Živimo namreč v času eksplozije novic, pojava t.i. fake-news, in predvsem mladi v vsem tem kaosu informacij ne vedo, kaj je resnično, kaj verjeti, kaj s posamezno informacijo početi. Zato je nujno, da se v skladu z NPM že v letošnjem letu začne priprava akcijskega načrta medijske pismenosti in razprava o uvedbi medijske pismenosti v osnovno in srednješolsko izobraževanje.

Cilj 3	Kultura in ustvarjalnost sta v družbi prepoznana kot temelja splošne izobrazbe vsakega posameznika
--------	--

Iz poročil ni razvidno, kakšne učinke imajo aktivnosti, izvedene za doseganje zastavljenega

